

Sygn. akt III AUa 2020/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 czerwca 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maria Sałańska - Szumakowicz (spr.)
Sędziowie:	SSA Barbara Mazur SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń
Protokolant:	sekr.sądowy Agnieszka Makowska

po rozpoznaniu w dniu 10 czerwca 2016 r. w Gdańsku

sprawy Z. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 października 2015 r., sygn. akt VI U 1418/15

1. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;
2. zasądza od Z. P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kwotę 180,00 (sto osiemdziesiąt 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję.

SSA Barbara Mazur SSA Maria Sałańska - Szumakowicz SSA Iwona Krzeczowska – Lasoń

Sygn. akt III AUa 2020/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 07 maja 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił przyznania ubezpieczonemu Z. P. prawa do emerytury.

W uzasadnieniu decyzji pozwany wskazał, iż ubezpieczony nie udokumentował wymaganego dwudziestopięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego oraz piętnastoletniego okresu pracy w szczególnych warunkach.

Ubezpieczony złożył odwołanie od tej decyzji, wnosząc o jej zmianę poprzez przyznanie mu prawa do emerytury. W uzasadnieniu odwołania ubezpieczony wskazał, iż świadectwa wykonywania zatrudnienia w warunkach szczególnych zostały błędnie wystawione, na okoliczność, czego wniósł o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków: B. R., S. L. i W. O.. Odwołujący wskazał także, iż domaga się zaliczenia następujących okresów zatrudnienia na stanowisku traktorzysty: od dnia 02 listopada 1978r., do dnia 31 grudnia 1983r., w Spółdzielni Kółek Rolniczych w J.; od dnia 02 stycznia 1984r. do 30 października 1993r. oraz od 01 sierpnia 1994r. do 31 stycznia 1995r. w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w G.; od 01 października 1995r. do 31 grudnia 1998r. w Gospodarstwie Rolnym (...). Ubezpieczony wskazał, iż w latach 1968 do 1974 roku wykonywał w okresie wakacyjnym (lipiec-sierpień), stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a nawet w nadgodzinach, pracę na rzecz Państwowego Gospodarstwa Rolnego w C. – Zakład Rolnego w U. – Baza T.. Były to prace przy zbiorach, na grabiarce, przy fabrykacji, a także inne prace polowe.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o oddalenie odwołania podtrzymując dotychczasowe stanowisko. Wskazano, iż praca ubezpieczonego w okresach: od 02 stycznia 1984r. do 30 października 1993r. oraz od 01 sierpnia 1994r. do 31 stycznia 1995r. w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w G. wykonywana była na podstawie spółdzielczego stosunku pracy, stąd powyższe okresy nie podlegają zaliczeniu do okresów pracy w warunkach szczególnych, o których mowa w art. 32 powołanej ustawy. Organ rentowy dodatkowo podkreślił, iż ubezpieczony nie spełnia przesłanki 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego.

Sąd Okręgowy zaskarżonym wyrokiem z dnia 15 października 2015 roku zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w ten sposób, iż przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od dnia 19 grudnia 2014 roku (pkt 1); stwierdził, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. (pkt 2) oraz zasądził od ZUS na rzecz ubezpieczonego kwotę 180,00 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 3). Podstawą rozstrzygnięcia Sąd I instancji uczynił następujące ustalenia faktyczne oraz rozważania prawne:

Ubezpieczony Z. P. (ur. dnia (...)), dnia 21 listopada 2014 roku złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury. Organ rentowy uznał za udokumentowany staż ubezpieczeniowy na dzień 01 stycznia 1999 roku w wymiarze 24 lat, 11 miesięcy i 9 dni, w tym żadnego okresu pracy w warunkach szczególnych. Ubezpieczony nie jest członkiem OFE.

Sąd I instancji zważył, iż spornymi pozostawały okoliczności: czy ubezpieczony posiada wymagany okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze 25 lat, w tym charakter jego pracy w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w C. – Zakładzie Rolnym w U. – Bazie T. oraz czy przez okres, co najmniej 15 lat był zatrudniony w warunkach szczególnych, tj. czy taki charakter miało zatrudnienie ubezpieczonego w Spółdzielni Kółek Rolniczych w J., w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w G., jak również w Gospodarstwie Rolnym (...).

Ubezpieczony jeszcze w trakcie uczęszczania do szkoły podstawowej, a następnie (...) Szkoły Zawodowej tj. w okresie od 1968r. do 1974r., w okresie wakacji pracował w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w C. – Zakładzie Rolnym w U. – Bazie T.. Ubezpieczony wykonywał wszystkie prace związane z produkcją roślinną (prace przy zniwach, koszenie zielonki, wrywanie chwastów, zbieranie kamieni).

Ubezpieczony od dnia 02 listopada 1978 roku do dnia 31 grudnia 1983 roku pracował w Spółdzielni Kółek Rolniczych w J., od dnia 02 stycznia 1984r. do 30 października 1993r. oraz od 01 sierpnia 1994r., do 31 stycznia 1995r. - w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w G., a następnie od 01 października 1995r. do 31 grudnia 1998r. - w Gospodarstwie Rolnym (...).

Przez wszystkie w/w okresy zatrudniony był na stanowisku kierowcy ciągnika. Ubezpieczony był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy, przy czym nie korzystał z urlopów bezpłatnych.

W ocenie Sądu Okręgowego przeprowadzone w niniejszej sprawie postępowanie dowodowe pozwala na stwierdzenie, iż ubezpieczony w spornych okresach wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy prace kierowcy ciągnika tj. wykonywał pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisu art. 32 ust. 1, ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Wykonywana przez niego praca wymieniona jest w wykazie „A” w dziale VIII poz. 3 rozporządzenia Rady Ministrów i jest pracą o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości.

Sąd I instancji stwierdził, że ubezpieczony ma wymagany łączny ponad piętnastoletni okres zatrudnienia w warunkach szczególnych, uprawniający do przyznania prawa do wcześniejszej emerytury na mocy cytowanego art. 32 w zw. z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W kwestii zaś okresu wykonywania przez powoda pracy w okresie wakacji w latach 1968-1974, Sąd Okręgowy wskazał, iż zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w postaci zeznań świadków i ubezpieczonego wskazuje jednoznacznie, iż w w/w okresach ubezpieczony pracował w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w C. – Zakładzie Rolnym w U. – Bazie T.. Sąd Okręgowy biorąc pod uwagę okres, w którym przedmiotowa praca była wykonywana tj. czas żniw oraz rodzaj czynności wykonywanych przez ubezpieczonego ustalił, iż praca wykonywana przez niego w niniejszych okresach miała charakter stały, zajmujący minimum 8 godziny dziennie.

Zaliczenie wymienionych wyżej okresów spowodowało, że odwołujący spełnia warunki konieczne do przyznania emerytury określone w cytowanych wyżej tj. ubezpieczony posiada zarówno wymagany okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze 25 lat, jak i okres, co najmniej 15 lat zatrudnienia w warunkach szczególnych,

Zdaniem Sądu Okręgowego w okolicznościach przedmiotowej sprawy brak było podstaw do stwierdzenia odpowiedzialności organu rentowego, pomimo uwzględnienia odwołania ubezpieczonego. Ubezpieczony za sporny okres zatrudnienia przedłożył wprawdzie świadectwo pracy, w którym odnotowano pracę w warunkach szczególnych, które z uwagi na ściśle określone wymogi formalne zostało zakwestionowane przez organ rentowy. Mając na uwadze sformalizowany przebieg postępowania przed organem rentowym, jak również występujące ograniczenia dowodowe, do przyznania ubezpieczonemu prawa do żądanego świadczenia konieczne było przeprowadzenie postępowania dowodowego na okoliczność świadczenia przez odwołującego zatrudnienia w warunkach szczególnych.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wywiódł organ rentowy zaskarżając rozstrzygnięcie Sądu I instancji w części tj. w punkcie 1 i 3 zaskarżonemu wyrokowi zarzucając:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.

- art. 184 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS, § 4 pkt 1 i 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze poprzez przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury, podczas gdy ubezpieczony nie spełnił wszystkich wymaganych warunków, określonych w w/w przepisach,
- art. 129 ustawy z dnia z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS poprzez jego niezastosowanie,
- art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a ustawy z dnia z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na niewskazaniu konkretnych dat okresu wymaganego 25 letniego okresu składkowego i nieskładkowego;

2. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. polegające na braku wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w sprawie poprzez pominięcie w ocenie części zeznań świadka W. O., który zeznał, iż w spornym okresie ubezpieczony musiał być członkiem Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) oraz zaświadczenia wystawionego przez Rolniczą Spółdzielnię Produkcyjną (...) oraz stwierdzenie jedynie na podstawie zakwestionowanych przez organ rentowy świadectw wykonywania pracy w warunkach szczególnych, iż ubezpieczony w okresie od 02.11.1978r. do 31.12.1983r. i od 01.10.1995r. do 31.12.1998r. wykonywał pracę w warunkach szczególnych a przez to błędne ustalenie stanu faktycznego.

Powołując się na powyższą podstawę apelacji organ rentowy wniósł o zmianę punktu 1 i 3 zaskarżonego wyroku i o oddalenie odwołania, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, a także o zasądzenie od powoda na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Organ rentowy mając na uwadze przeprowadzone postępowanie dowodowe oraz obowiązujące przepisy prawa stwierdził, iż nie podziela stanowiska Sądu Okręgowego wyrażonego w przedmiotowym wyroku.

W uzasadnieniu apelacji ZUS podkreślił, że Sąd Okręgowy uwzględniając do stażu pracy okres pracy ubezpieczonego w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w C. - Zakładzie Rolnym w U. - Bazie T. w latach 1968-1974 nie wskazał konkretnych dat uwzględnionych okresów zatrudnienia ubezpieczonego a jedynie przywołuje okres wakacji. Sąd I instancji pominął, iż organ rentowy do stażu pracy uwzględnił okres od 01.08.1968r. do 17.02.1969r. oraz okres od 01.07.1974r. do 27.10.1976r.

Sąd Okręgowy uznając, iż ubezpieczony w okresie od 02.11.1978r. do 31.12.1983r. oraz od 01.10.1995r. do 31.12.1998r. wykonywał prace w warunkach szczególnych oparł swoje ustalenia jedynie na zeznaniach ubezpieczonego oraz zakwestionowanych przez organ świadectwach wykonywania pracy w warunkach szczególnych.

ZUS wyeksponował, iż w jego ocenie brak było podstaw do uwzględniania do okresów pracy w warunkach szczególnych okresów od 01.01.1984r. do 30.10.1993r. i od 01.10.1994r. do 31.01.1995r. albowiem w tym okresie ubezpieczony był członkiem Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...). Powyższa okoliczność wynika z zaświadczenia o przychodach i dochodach spółdzielcy wystawionego przez w/w Spółdzielnię, w którym wskazano, iż Z. P. był członkiem Spółdzielni od 02.01.1984r. do 30.10.1993r. i od 01.08.1994r. do 31.01.1995r.

W zaświadczeniu tym wskazano również ilość przepracowanych przez ubezpieczonego dniówek obrachunkowych w poszczególnych latach w okresie od 1984r. do 1995r. Świadek W. O. zeznał, iż wnioskodawca musiał być członkiem Spółdzielni (...).

ZUS podkreślił, że Sąd I instancji przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od dnia 19.12.2014r., pomimo, iż wniosek o emeryturę został złożony dnia 21.04.2015r., czym naruszył art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej. Zgodnie z przywołanym przepisem świadczenie wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu, z uwzględnieniem ust. 2. Zakład rozpoznając wniosek ubezpieczonego z dnia 21.11.2014r. wydał decyzję odmawiającą prawa do emerytury w dniu 28.01.2015r. Powyższa decyzja nie została zaskarżona przez ubezpieczonego.

Reasumując, w ocenie pozwanego, ubezpieczony nie spełnił wszystkich warunków niezbędnych do przyznania mu prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W świetle zgromadzonego materiału dowodowego nie budzi wątpliwości, iż ubezpieczony nie wykonywał pracy w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach przez 15 lat oraz nie udowodnił okresu składkowego i nieskładkowego w wymiarze 25 lat. Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy wydając zaskarżony wyrok naruszył wskazane na wstępie przepisy prawa materialnego oraz procesowego.

W odpowiedzi na apelację Z. P. wniósł o jej oddalenie, o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Zdaniem ubezpieczonego apelacja organu rentowego ma charakter polemiczny. Odnosząc się do zarzutu naruszenia prawa materialnego (art. 184 ust. o emeryturach i rentach z FUS), to w istocie rzeczy łączy się on z zarzutem dotyczącym oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.). Ubezpieczony wskazał, że sąd a quo nie dopuścił się obrazy zasady swobodnej oceny dowodów. Natomiast apelujący przedstawił wyrwaną z kontekstu wypowiedź świadka W. O.. Świadek ten zeznał dalej, że nie wie, od kiedy ubezpieczony był członkiem rolniczej spółdzielni produkcyjnej. Co więcej, świadek zeznał, że by ewentualnie zostać członkiem rolniczej spółdzielni produkcyjnej, to musiał przynajmniej rok pracować w spółdzielni. Czyli nawet jeśli przyjąć, że ubezpieczony był członkiem rolniczej spółdzielni produkcyjnej

(czemu ubezpieczony się sprzeciwia), to i tak co najmniej przez 1 rok pracy ubezpieczony nie był członkiem rolniczej spółdzielni produkcyjnej. Tymczasem to na organie rentowym spoczywał obowiązek wykazania, czy ubezpieczony był członkiem spółdzielni, a jeżeli był, to, w jakim konkretnie czasie (art. 232 k.p.c.). Skoro organ rentowy wywodzi z tego faktu skutki prawne, to powinien go udowodnić, a tego nie uczynił, a w konsekwencji apelacja organu rentowego stanowi niedopuszczalna polemikę z sędziowską oceną dowodów.

Również zarzut naruszenia art. 129 ust. 1 nie zasługuje w ocenie Z. P. na uwzględnienie, bo pierwszy wniosek ubezpieczonego został złożony dnia 21-11-2014r., a zgodnie z art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednak nie wcześniej niż za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, o którym mowa w pkt 1, jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się zasadna, skutkując koniecznością ingerencji w treść wyroku Sądu Okręgowego, poprzez jego zmianę i oddalenie odwołania Z. P. od zaskarżonej decyzji ZUS.

Przedmiotem sporu między stronami w niniejszym postępowaniu było, czy wnioskodawca Z. P. spełnił kumulatywne przesłanki warunkujące nabycie prawa do emerytury w wieku obniżonym, przewidzianej w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2015r. poz. 748) w zw. z art. 32 tej ustawy. Organ rentowy podnosił w apelacji, że fakt, iż ubezpieczony w okresie od 01.01.1984r. do 30.10.1993r. i od 01.10.1994r. do 31.01.1995r. był członkiem Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej powoduje, iż nie można okresu tego zaliczyć do stażu pracy w warunkach szczególnych.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego we wskazanym powyżej zakresie Sąd Okręgowy dokonał oceny zgromadzonego materiału dowodowego z naruszeniem zasady swobodnej oceny dowodów, a w konsekwencji - poczynił nieprawidłowe ustalenia faktyczne, co skutkowało naruszeniem przepisów prawa materialnego i nieuprawnionym przyznaniem ubezpieczonemu prawa do emerytury, pomimo braku spełnienia wszystkich przesłanek warunkujących ustalenie prawa do tego świadczenia.

Sąd odwoławczy nie podziela ustalenia Sądu I instancji zgodnie, z którym wnioskodawca w spornym okresie zatrudniony był w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) na podstawie umowy o pracę.

W ocenie Sądu Apelacyjnego ubezpieczony w okresie od 01.01.1984r. do 30.10.1993r. i od 01.10.1994r. do 31.01.1995r. był członkiem Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej, co z kolei bezpośrednio wpływa na ocenę tego okresu do stażu ubezpieczeniowego. Za powyższym przemawia chociażby podanie Z. P. z dnia 19 grudnia 1983 roku, w którym zwraca się do Zarządu Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w G. o przyjęcie do pracy na stanowisku traktorzysty, jak i o przyjęcie w poczet członków (...). Także w piśmie z dnia 29 kwietnia 1991 roku stwierdzono, iż w związku z dokonanym naruszeniem Regulaminu Wewnętrznego Spółdzielni (...) został ukarany potrąceniem 8 dniówek obrachunkowych z wynagrodzenia za miesiąc kwiecień oraz pozbawiony premii miesięcznej za ww. miesiąc. Sąd odwoławczy podkreśla, iż dniówki obrachunkowe, które są instytucją swoistą wyłącznie dla stosunku członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej. Ponadto w zaświadczeniu o pracy i dochodach ubezpieczonego spółdzielcy z dnia 09 kwietnia 2003 roku stwierdzono, iż ubezpieczony był członkiem spółdzielni od dnia 02 stycznia 1984 roku do dnia 30 października 1993 roku i od dnia 01 sierpnia 1994 roku do dnia 31 stycznia 1995 roku. W ww. dokumencie wskazano także, że ubezpieczony był w przytoczonych okresach zatrudniony i wynagradzany według zasad obowiązujących członków spółdzielni. W zaświadczeniu podano również ilość dni przepracowanych w poszczególnych latach członkostwa. Zaprzeczanie, zatem członkostwu w (...) przez ubezpieczonego jest, zatem sprzeczne ze zgromadzonym materiałem dowodowym. Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostaje kwestia, czy ubezpieczony w wykonywał w okresie od 02 stycznia 1984 roku do dnia 30 października 1993 roku pracę ślusarza i od dnia 01 sierpnia 1994 roku

do dnia 31 stycznia 1995 roku pracę kierowcy (o czym stanowią świadectwa pracy wystawione dnia 28 października 1993 roku, 01 lutego 1995 roku oraz dnia 13 listopada 2014 roku).

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny stwierdza, iż brak jest podstaw do kwalifikowania pracy wykonywanej przez członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej, jako stosunku pracy w rozumieniu art. 22 Kodeksu pracy. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem członkowie spółdzielni produkcyjnej i ich domownicy mogą świadczyć pracę na rzecz spółdzielni wyłącznie w oparciu o stosunek członkostwa, co oznacza, że nie mogą oni pozostawać ze spółdzielnią w pracowniczym stosunku zatrudnienia. Należy przede wszystkim zaznaczyć, że prawa i obowiązki członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych są uregulowane w odmienny sposób praw i obowiązków pracowniczych. Aktem szczególnym regulującym wykonywanie przez nich pracy jest ustawa z dnia 16 września 1982r. - Prawo spółdzielcze. W okresie wcześniejszym były to przepisy ustawy z dnia 17 lutego 1961r. o spółdzielniach i ich związkach (Dz. U. Nr 12 poz. 61 ze zm.).

Zgodnie z treścią art. 113 ustawy z 1961r. o spółdzielniach i ich związkach, zdolny do pracy członek spółdzielni produkcyjnej ma prawo i obowiązek pracować w spółdzielni w zakresie ustalonym przez statut lub uchwałę walnego zgromadzenia. W wyroku z dnia 22 grudnia 1972r. (II CR 543/72, OSNC 1973/9/163) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w/w przepis statuuje swoisty stosunek prawny, odmienny zarówno od pracowniczego, jak i od spółdzielczego stosunku pracy, mianowicie stosunek wynikający z prawa i obowiązku członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej wykonywania pracy w tej spółdzielni w zakresie ustalonym przez statut lub uchwałę walnego zgromadzenia. Do tego stosunku prawnego przepisy o spółdzielczym stosunku pracy nie mają zastosowania, stosują się natomiast do niego - jeżeli nic innego nie wynika z przepisów ustawy o spółdzielniach i ich związkach lub statutu spółdzielni - przepisy kodeksu cywilnego.

W art. 155 § 1 prawa spółdzielczego stwierdza się natomiast, że zdolny do pracy członek spółdzielni ma prawo i obowiązek pracować w spółdzielni w rozmiarze ustalonym corocznie przez zarząd, stosownie do potrzeb wynikających z planu działalności gospodarczej spółdzielni. Zgodnie z art. 156 § 1 ustawy oprócz członków spółdzielnia może zatrudniać także ich domowników. Natomiast zatrudnienie osób niebędących członkami spółdzielni jest regulowane w art. 157 ustawy. Przepis ten stanowi, że spółdzielnia poza członkami i domownikami może zatrudniać stosownie do swoich potrzeb również inne osoby na podstawie umowy o pracę lub na podstawie innego stosunku prawnego, którego przedmiotem jest świadczenie pracy. Z powyższych regulacji prawnych wynika, zatem, że członkowie spółdzielni produkcyjnej i ich domownicy mogą świadczyć pracę na rzecz spółdzielni wyłącznie w oparciu o stosunek członkostwa. Umowa o pracę lub umowy cywilnoprawne mogą zaś być zawierane jedynie z osobami, które nie są członkami rolniczej spółdzielni produkcyjnej.

Stanowisko powyższe potwierdzone zostało w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego. Między innymi w wyroku z dnia 16 listopada 2000r., I CKN 311/00 (LEX nr 52413) Sąd Najwyższy stwierdził w przytoczonym orzeczeniu, że pomiędzy członkiem rolniczej spółdzielni produkcyjnej a spółdzielnią nie zachodzi odrębny od stosunku członkostwa stosunek pracy. W postanowieniu z dnia 09 stycznia 2008r., III UK 92/07 (OSNP 2009 nr 5-6, poz. 80), Sąd Najwyższy zajął stanowisko, iż uchwała walnego zgromadzenia rolniczej spółdzielni produkcyjnej, że "członkowie będą pracować na takich samych warunkach jak pracownicy" nie może zmienić charakteru prawnego ich zatrudnienia. W uzasadnieniu rozstrzygnięto też wprost, że członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie może świadczyć pracy na podstawie umowy o pracę. Powyższe poglądy Sąd Najwyższy podzielił także w wyroku z dnia 08 grudnia 2009r. (I UK 186/09, OSNP 2011/13-14/189), dodając, iż uprawnione jest stwierdzenie, że choć niektóre prawa i obowiązki związane z wykonywaniem pracy członka spółdzielni mogą być podobne lub identyczne, jak wynikające z zatrudnienia pracowniczego, to jednak w sensie formalnoprawnym występują zasadnicze różnice.

Reasumując, należy podkreślić, że umowa o pracę z członkiem (...) jest niedopuszczalna, a gdyby umowa taka została zawarta, jest nieważna. Kompleksową analizę przedmiotowego zagadnienia przeprowadził Sąd Najwyższy w postępowaniu o sygn. akt I UK 384/11, zakończonym wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2012r. (LEX nr 1212661, G. Prawna 2012/157/7), w którego uzasadnieniu wskazano, iż ustawodawca nie przewidział w rolniczej spółdzielni produkcyjnej

formy zatrudnienia występującej w spółdzielni pracy, w której stosunek pracy pomiędzy spółdzielnią a jej członkiem nawiązuje się przez spółdzielczą umowę o pracę (art. 182 § 3 ustawy z dnia 16 września 1982r. - Prawo spółdzielcze).

Przechodząc do kwestii dopuszczalności zaliczenia spornego okresu zatrudnienia L. B. w oparciu o stosunek członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej do ogólnego stażu ubezpieczenia, Sąd Apelacyjny wskazuje, że w stanie faktycznym niniejszej sprawy zastosowanie znajdują przepisy dekretu z dnia 04 marca 1976r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, spółdzielniach kółek rolniczych i ich rodzin (Dz. U. z 1983r. Nr 27, poz. 135 ze zm.). Kwalifikacja okresów składkowych przebytych przed 01 stycznia 1999r. według zasad określonych art. 6 ustawy emerytalnej musiała bowiem zostać dokonana na podstawie przepisów obowiązujących w spornym okresie zatrudnienia ubezpieczonego. Powyższe wynika z faktu, że praca w spółdzielniach rolniczych nie została szczegółowo uregulowana przepisami ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Niewątpliwie była to zaś praca o bardzo specyficznym charakterze. Mając na uwadze, że w poszczególnych okresach roku kalendarzowego obciążenie spółdzielców i ich domowników pracą układało się bardzo różnorodnie, na gruncie prawa do świadczeń dla członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych wprowadzono fikcję prawną zgodnie, z którą wyznacznikiem pracy w spółdzielni nie był dzień pracy, ale szczególny miernik nakładu pracy, którym była dniówka obrachunkowa.

Sąd Apelacyjny zwraca również uwagę na okoliczność, że samo podleganie obowiązkowi ubezpieczenia przez członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych nie jest wystarczające do zaliczenia okresu ubezpieczenia z tytułu pracy w takiej spółdzielni do okresów składkowych. Uwzględniając kontekst systemowy ubezpieczeń społecznych sprzed reformy w 1991r. trzeba, bowiem stwierdzić, że na podleganie ubezpieczeniu społecznemu miał wpływ wymiar świadczonej pracy. Wprowadzona w przepisie art. 4 w/w dekretu zasada ustalania okresu pracy w spółdzielni wymaganego do uzyskania świadczeń przez uznawanie za dzień pracy - 8 godzin pracy, za miesiąc – 20 dni dla mężczyzny i 13 dni dla kobiety oraz za rok pracy – rok obrachunkowy, w którym mężczyzna przepracował w spółdzielni, co najmniej 240 dni, a kobieta, co najmniej 150 dni (bądź też okresów krótszych w przypadku użytkownika działki przyzagrodowej lub dostarczania spółdzielni produktów rolnych wytworzonych w prowadzonym przez siebie gospodarstwie rolnym) decydowała również o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2012r., II UK 255/11, niepubl.).

Mając na względzie powyższe rozważania należy stwierdzić, że aktualne pozostaje stanowisko Sądu Najwyższego zgodnie, z którym w stosunku do członków rolniczej spółdzielni produkcyjnej istotne znaczenie dla zaliczenia roku pracy do okresu zatrudnienia wymaganego do uzyskania świadczenia z ubezpieczenia społecznego jest przepracowanie w tym roku określonej ilości dniówek obrachunkowych, a nie faktyczny okres pozostawania w ubezpieczeniu (por. wyroki SN z dnia 05 maja 1979r., II UR 7/79, Nowe Prawo 1981 nr 6, s. 87; z dnia 12 maja 1999r., II UKN 624/98, OSNAPiUS 2000 nr 14, poz. 556 i z dnia 01 września 2010r., II UK 80/10, niepubl.).

Sąd Apelacyjny stwierdził, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie daje wystarczających podstaw do ustalenia, iż w spornym okresie Z. P. pracował, co najmniej po 8 godzin przez 20 dni miesięcznie i 240 dni w danym roku obrachunkowym. Zestawienie zarobków ubezpieczonego w (...) w G. zawiera luki, które uniemożliwiają dokonanie ustalenia, jakoby wnioskodawca w każdym miesiącu pracował w ww. wymiarze, co najmniej 20 dni przez 8 godzin dziennie i aby w kolejnych latach obrachunkowych pracował, przez co najmniej 240 dni. Ustalenia decydujące o możliwości zakwalifikowania danego okresu do stażu ubezpieczeniowego powinny znaleźć oparcie w dowodach jednoznacznych i niebudzących jakichkolwiek wątpliwości, a zatem zeznania ubezpieczonego, jak i wnioskowanych świadków winny być traktowane ze sporą ostrożnością, ze względu, chociażby na upływ czasu od spornego okresu.. Przede wszystkim powinny, zatem być uwzględniane dowody z dokumentów.

Odnosząc się do możliwości zaliczenia spornego okresu do stażu pracy w warunkach szczególnych, Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jak i przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wyraźnie wskazują, że określone w nich świadczenia przysługują tylko pracownikom. Wykonywanie pracy w ramach stosunku członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie mieści się zaś w definicji zatrudnienia pracowniczego. Jak już wyżej wskazano prawa i obowiązki członków rolniczych spółdzielni

produkcyjnych są uregulowane w odmienny sposób niż prawa i obowiązki pracownicze. Aktem szczególnym regulującym wykonywanie przez nich pracy jest ustawa z dnia 16 września 1982r. - Prawo spółdzielcze. W okresie wcześniejszym były to przepisy ustawy z dnia 17 lutego 1961r. o spółdzielniach i ich związkach (Dz. U. Nr 12 poz. 61 ze zm.).

Z przepisów zawartych w wymienionych ustawach wynika, że członkowie spółdzielni produkcyjnej i ich domownicy mogą świadczyć pracę na rzecz spółdzielni wyłącznie w oparciu o stosunek członkostwa. Umowa o pracę lub umowy cywilnoprawne mogą zaś być zawierane jedynie z osobami, które nie są członkami rolniczej spółdzielni produkcyjnej.

Ugruntowane orzecznictwo Sądu Najwyższego stoi na stanowisku, że stosunek prawny łączący członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej z tą spółdzielnią ma charakter cywilnoprawny, a zatem stosuje się do niego, o ile zastosowania nie znajdują przepisy ustawy prawo spółdzielcze, lub statutu tej spółdzielni przepisy Kodeksu cywilnego (por. uchwały S.N.: z dnia 06 marca 1981 r., III CZP 7/81, LEX nr 2621, z dnia 05 czerwca 1986 r., III PZP 32/86, LEX nr 12960, z dnia 06 maja 1988 r., III CZP 31/88, LEX nr 8877 oraz z dnia 02 lutego 1993 r., III CZP 164/92, LEX nr 3878).

Problem analogiczny do przedmiotu sporu w niniejszej sprawie został rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy m. in. w wyroku z dnia 25 stycznia 2005r. (I UK 142/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 272), w którym stwierdzono, że praca w charakterze członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie daje prawa do przejścia na emeryturę w wieku niższym niż podstawowy wiek emerytalny z uwagi na zatrudnienie w szczególnych warunkach, o których mowa w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Także w wyroku z dnia 18 stycznia 2005r. (II UK 136/04, niepubl.) Sąd Najwyższy jednoznacznie rozstrzygnął, że jako praca w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ustawy emerytalnej nie może być kwalifikowana praca wykonywana w ramach stosunku członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej, choćby odpowiadała ona pracom wymienionym w wykazie prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze uprawniającym do niższego wieku emerytalnego.

Skoro, zatem postępowanie dowodowe przeprowadzone w niniejszej sprawie wykazało, że Z. P. w spornym okresie niewątpliwie był członkiem Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w G. to - niezależnie od charakteru świadczonej przez niego wówczas pracy - nie może ona zostać uznana za pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r., albowiem w/w przepisy nie znajdują zastosowania do członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych świadczących pracę na podstawie stosunku członkostwa. Podobnie Sąd Apelacyjny w Gdańsku rozstrzygał analogiczne zagadnienia w sprawach o sygn. akt III AUa 968/15 z dnia 18 listopada 2015 roku oraz w sprawie o sygn. akt III AUa 747/15 z dnia 19 października 2015 roku.

Wyłączenie okresu od 01.01.1984r. do 30.10.1993r. i od 01.10.1994r. do 31.01.1995r., z uznanego przez Sąd Okręgowy ogólnego stażu ubezpieczeniowego oraz stażu pracy w warunkach szczególnych powoduje, iż ubezpieczony nie legitymuje się 15 latami pracy w warunkach szczególnych. Nie spełnia, zatem wszystkich warunków koniecznych do ustalenia mu prawa do dochodzonego świadczenia.

Bez znaczenia pozostaje, iż organ rentowy uwypuklił w apelacji, iż Sąd I instancji uwzględniając do stażu pracy okres pracy ubezpieczonego w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w C. - Zakładzie Rolnym w U. - Bazie T. w latach 1968-1974 nie wskazał konkretnych dat uwzględnionych okresów zatrudnienia ubezpieczonego a jedynie przywołuje okres wakacji, niemniej w ocenie Sądu Apelacyjnego ten okres, wobec stwierdzenia braku okresów pracy w szczególnych warunkach nie determinował rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny, działając na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie Z. P. od decyzji pozwanego z dnia 07 maja 2015 roku odmawiającej przyznania mu prawa do emerytury, jak w pkt 1 sentencji.

W pkt 2 sentencji orzeczenia Sąd Apelacyjny zasądził od ubezpieczonego na rzecz pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kwotę 180,00zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję, działając

na podstawie art. 98 k.p.c. oraz § 11 ust. 2 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013r., poz. 490 ze zm.), w brzmieniu obowiązującym w dniu wniesienia apelacji.

SSA Barbara Mazur SSA Maria Salańska – Szumakowicz SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń